

2022-02-03

Dnr Komm2021/00888/S 1985:A

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar Reglering av privata sjukvårdsförsäkringar – ökad kunskap och kontroll SOU 2021:80

(dnr S2021/06996)

Statens medicinsk-etiska råd, Smer, har att belysa medicinsk-etiska frågor utifrån ett övergripande samhällsperspektiv. Rådets remissvar är avgränsat till de etiska aspekterna.

Sammanfattning

Statens medicinsk-etiska råd,

- understryker att frågan om regleringen av privata sjukförsäkringar innefattar värdekonflikter som måste analyseras.
- framhåller att användningen av privata sjukvårdsförsäkringar kan stå i konflikt med människovärdesprincipen och behovs- och solidaritetsprincipen i hälso- och sjukvårdslagen. Det är därför viktigt att noggrant analysera om konflikter av detta slag uppstår.
- menar att det utifrån ett etiskt perspektiv är problematiskt om vård av patienter med privat sjukvårdsförsäkring skapar undanträngningseffekter, som kan leda till att patienter med större medicinska behov får stå tillbaka framför patienter med mindre medicinska behov, i strid med intentionerna i gällande regelverk och den etiska plattformen för prioriteringsbeslut.
- tillstyrker och instämmer i flera av utredningens förslag och rekommendationer, med reservation för att de förslag som ges inte bedöms vara tillräckliga för att säkerställa att hälso- och sjukvårdens målsättning och etiska principer upprätthålls.

- anser att det bör tillsättas en ny utredning med uppdrag att analysera privata sjukvårdsförsäkringars påverkan på den offentligt finansierade vården, utifrån ett brett etiskt, ekonomiskt och juridiskt perspektiv. Det behövs en bred bedömning av både möjligheter och utmaningar med privata sjukvårdsförsäkringar. Utredningen bör vidare få i uppdrag att ta fram förslag som värnar en utveckling av en hälso- och sjukvård av hög kvalitet, där vård ges på lika villkor efter behov.

Inledning

Privata sjukvårdsförsäkringar väcker frågor som rör de etiska principer som idag utgör själva grunden för hälso- och sjukvårdslagstiftningen i Sverige. Den framtida hanteringen och regleringen av privata sjukvårdsförsäkringar i relation till den offentligt finansierade hälso- och sjukvården har därför etiska och samhällsliga implikationer.

Inverkan av privata sjukvårdsförsäkringar på den offentligt finansierade vården är omstridd. Det saknas idag mycket kunskap och underlag om faktiska konsekvenser av privata sjukvårdsförsäkringar, bland annat när det gäller hur kapaciteten i den offentligt finansierade vården påverkas. Däremot har Myndigheten för vård och omsorgsanalys i sin tidigare granskning visat att personer med privat sjukvårdsförsäkring får vård snabbare än personer med offentlig finansiering, och att det sannolikt inte beror på att de i genomsnitt har större medicinska behov.¹ Det behövs mer empirisk kunskap, en saklig diskussion, samt en bred analys och bedömning av möjligheter och utmaningar med privata sjukvårdsförsäkringar i en svensk kontext.

Statens medicinsk-etiska råd har återkommande diskuterat frågan från ett etiskt perspektiv. Smer har identifierat värdekonflikter som måste analyseras. Privata sjukvårdsförsäkringar kan å ena sidan ge patienter snabbare tillgång till vård, men å andra sidan leda till en vård på ojämlika villkor. Privata sjukvårdsförsäkringar kan också stå i konflikt med människovärdesprincipen och behovs- och solidaritetsprincipen i hälso- och sjukvårdslagen. Prioriteringsplattformen är en av de etiska hörnplarna i hälso- och sjukvårdslagen och det är därför viktigt att man noggrant analyserar om och när konflikter av detta slag uppstår.

---

¹ Myndigheten för Vård och omsorgsanalys, Privata sjukvårdsförsäkringar Ett kunskapsunderlag om möjliga konsekvenser för patienter och medborgare 2020:3.

Övergripande synpunkter

Betänkandet Reglering av privata sjukvårdsförsäkringar – ökad kunskap och kontroll SOU 2021:80, ger en beskrivning av privata sjukvårdsförsäkringar i Sverige och en genomgång av de regelverk som finns. Betänkandet består till stora delar av en sammanställning av material från tidigare utredningar och rapporter, men saknar en egen fördjupad analys av de iakttagelser som gjorts och dess möjliga konsekvenser.

Rådet är positivt till utredningens förslag som syftar till en ökad kunskapsuppbyggnad och en utökad kontroll och tillsyn, samt möjlighet att följa upp hälso- och sjukvården i Sverige oavsett finansieringsform.

Utredningen analyserar dock inte den etiska konflikten som kan uppstå mellan den snabbare tillgången till vård genom privata sjukvårdsförsäkringar och den etiska plattformens prioriteringsprinciper. Den tar inte heller sin utgångspunkt i den svenska hälso- och sjukvårdens mål, och bidrar inte med analyser av vilka insatser som bör vidtas för att uppfylla dessa mål.

Utredningen tar till exempel inte upp frågan om att det idag i första hand är personer som förvärvsarbetar som genom arbetet har privata sjukvårdsförsäkringar och som därigenom får tillgång till snabbare vård, medan vårdbehoven generellt sätt är störst bland andra grupper.² Den tar inte heller upp det faktum att inte alla medborgare har möjlighet att teckna en privat sjukvårdsförsäkring exempelvis pga. av olika sjukdomstillstånd. Det är en brist att utredningen inte belyser och analyserar frågan mot bakgrund av dessa fakta och de värdekonflikter som frågan rymmer.

Det behövs mer kunskap om privata sjukvårdsförsäkringar påverkar efterlevnaden av den prioriteringsetiska plattformen, och då i första hand behovsprincipens genomslag, samt en tydligare reglering av området.

Utifrån ett etiskt perspektiv är det problematiskt om vård av patienter med privat sjukvårdsförsäkring skapar undanträngningseffekter, som kan leda till att patienter med större medicinska behov får stå tillbaka framför patienter

---

² Aldersgrupperna 70, barn 0-18 år (sammanslaget ca 40% av befolkningen som har störst behov av vård. Personer med funktionsnedsättningar är även en grupp med stora vårdbehov som riskerar att stå tillbaka.

med mindre medicinska behov, i strid med intentionerna i gällande regelverk och den etiska plattformen för prioriteringsbeslut.

Smer anser att det bör tillsättas en ny utredning med uppdrag att analysera privata sjukförsäkringars påverkan på den offentligt finansierade vården, utifrån ett brett etiskt, ekonomiskt och juridiskt perspektiv. En sådan utredning bör utgå från grundprinciperna om en allmän hälso- och sjukvård i gällande regelverk. Utredningen bör få till uppgift att ge förslag som säkerställer att det inte sker en sammanblandning av offentlig och privatfinansierad vård, vidare behövs en bred bedömning av både möjligheter och utmaningar med privata sjukförsäkringar. Den bör även bereda frågan om hur tillgängligheten i den offentliga vården kan förbättras och var gränserna bör gå för det offentliga åtagandet. Utredningen bör vara parlamentariskt sammansatt eftersom det är viktigt att ha en bred politisk förankring kring de förslag som läggs.

Särskilda avsnittsvisa synpunkter vad gäller förslagen i betänkandet

13.2 Etiska plattformen och privatfinansierad sjukvård

Utredningen har inga förslag som berör privatfinansierad sjukvård i relation till den etiska plattformen för prioriteringar, utan lyfter enbart fram att man i diskussionen om hur den etiska plattformen ska tolkas även bör omfatta faktorer som rör den privatfinansierade vården.

Smer anser att frågan om privata sjukvårdsförsäkringar självfallet måste analyseras mot bakgrund av hälso- och sjukvårdslagstiftningen och den etiska plattformens principer.

13.4 Nya verktyg och bättre förutsättningar vad gäller regionernas avtal med privata vårdgivare

Smer tillstyrker förslaget vad gäller att nya avtalsvillkor mellan regioner och privata vårdgivare, i vilka det ska säkerställas att vårdgivarens övriga uppdrag inte ska påverka de uppgifter som har lämnats över, och hur dessa avtal ska följas upp, ska anges i lag. Förslagen säkerställer dock inte att vård kommer ges på lika villkor efter behov vid vårdenheter som uppbär både offentlig och privatfinansiering.

13.5 Tystnadspliktsgränsen mellan den privata vårdgivaren och regionen

Rådet delar utredningens bedömning och tillstyrker att förslagen i SOU 2021:4 bör genomföras i syfte att möjliggöra för de privata vårdgivarna att, utan hinder av tystnadsplikt, lämna uppgifter till regionen i egenskap av huvudman.

13.6 Förstärkning av IVO:s tillsyn över hälso- och sjukvården

Smer tillstyrker förslagen vad gäller förstärkningen av IVO:s tillsyn över vården.

13.7 Uppgift om finansieringsform i patientregistret

Smer tillstyrker förslaget om att uppgift om finansieringsform för vården ska registreras i patientregistret.

Remissvaret har beslutats per capsulam den 3 februari 2022.

I beslutet har deltagit Sven-Eric Söder (ordförande), Michael Anefur, Åsa Gyberg-Karlsson, Magnus Harjapää, Ulrika Jörgensen, Dag Larsson, Sofia Nilsson, Lina Nordquist och Anton Nordqvist, samtliga ledamöter i rådet. I beredningen av ärendet deltog även Lilas Ali, Göran Collste, Titti Mattsson, Kerstin Nilsson, Nils-Eric Sahlin och Marie Steen, samtliga sakkunniga i rådet. Föredragande i ärendet har varit Lotta Eriksson, huvudsekreterare.

För rådet,

Sven-Eric Söder
Ordförande
Statens medicinsk-etiska råd